А 29-9
01.

АГРОНОМ А. МАСЛОВ

ВОЙВЫЛЬ'Н

Шӧдi вӧдiтiсьӧдасьӧм

ӧдiдАС

КОМI КIГА ЛЕЗАНIН-1931

01.
Коми-з
2-1004

Агроном. А. МАСЛОВ.

ВОЈВЫЛЫН ШАБdIВӦdIТЫGJАСЛЫ IНdӦdJАС

Комiӧ вужӧdiс **С. Міхајлов**

Г.П.Б. ИКп. обл. экз.
Лит. 1931 год
Лит. № 18.030

КОМІ НЫГА ЛЕҘАНІН
1 9 3 1

Отпечатано в типографии Коми Издательства, тираж 2500 Облит № 762

ШАБdIВӦdЫТЫС JОН ӦТУВJА ЫЖЫd ОВМӦСЫН

Шабdiлӧн урожај, kодӧс бостӧны мијан кресьтана—шабdi вӧdiтысјас, зев еща daj бурӆуннас ошјысны оз поӆ. Бостам-кӧ мијанлыс da Белгијаса, Немечса da муkӧd заграничаса кресьтаналыс, адӆам: на костын разничаыс вывті ыжыd.

Гектар му вылыс мі бостам 250-300 кілограмм шӧркоddема 17-d № сі, а заграничаын кресьтана бостӧны кӧjдыссӧ 580—750 кілограмм (35—46 пуd) 30—35 нумера сі. Гектар му вылыс мі бостам dокоdсӧ 200 шајт, Белгијечјас—650—700 шајт, лібӧ 3½ пӧв унӆык мијан серті. Мыjла сіӆі? Муыс-ӧd белгијечјаслӧн оз торјав мијаныс, а кӧӆӧны најӧ мијан „псковскӧj" кӧjдысӧн (псковса шабdi кӧjдыссӧ заграничаын зев jона donjалӧны, сијӧ зев бур куdел сетӧ-da).

Вӧлӧмакӧ, шабdi улӧ мусӧ колӧ бура da кужӧмӧн лӧсӧdны кӧдзгӧн, весавны кӧjдыссӧ, бура da пӧраӧн сетны муыслы вынсӧdанторјас (удобрения), шабdiӧс быdмигӧныс бура дӧзӧрітны-da. Колӧ сијӧс пӧра вылын ӈещкыны, кужӧмӧн волсавны, сесса бура ӈарјавны da ӈіравны.

Со кысаӈ артмӧ торјавлӧмыс мијан da Белгијечјас урожајын. А есkӧ шабdi вӧdiтӧмтӧ бурмӧдныd абу сӧkыd, сӧмын колӧ кывзыны агрономлыс indӧdjассӧ da пӧраӧн сијӧс нуӧдны. Medым вӧчны став тајӧ indӧdjассӧ, колӧ бур плуг, пружінаа піӈа, бур ӆіг-заг. Колӧ муыслы сетны мінерала вынсӧdанторјас (минеральные удобрения). Лӧсӧdны кӧрт ӈарјан, kodi уна валја da бурӂыка ӈарјалӧ пу ӈарјанјас dорыс.

Кытыс бостны та вылӧ сӧмсӧ? Шабdi вӧdiтыс овмӧсјаслы сӧмсӧ государство сетас шабdi вӧdiтан кооператівјас пыр. Сӧвет сојузса муkӧd рајонјасын—Ленін-

градын, Вјаткаын, Тверын—уӟалӧны уна во шабdi вӧдiтан кооператівјас, kodjac сетӧны гӧл da шӧркоddем крестаналы тулысын гӧра-кӧӟа нуӧдiгӧн ыӟыd отсӧг.

Мiјан Воjвыв крајын шабdi вӧдiтан кооператiв уӟалӧ сӧмын-на 1929 вӧса октабр тӧлысӧаӈ.

Кыӟ-нӧ шабdi вӧдiтан кооператівыс отсалӧ гӧл da шӧркоddем крестанаыслы?

Тулысын 3-4 тӧлыс воӟӟык гӧра-кӧӟаӧӟ нуӧdсӧ шабdiсӧ контрактiруjтӧм, лӧсӧdӧ договор госуdарство da шабdi вӧдiтыс овмӧсjас костын, kod куӟа госуdарство кооператiв пыр шабдiвоdiтыс гӧл da шӧркоddем крестаналы госуdарство сетӧ отсӧг ассыныс кӧӟасӧ контрактiруjтӧмыс: сетӧ шабdi кӧjдыс, мiӈерала мувынсӧdанjас, машiнаjас, ӈаӈ da шабдiвӧdiтыс корӧм серӧi сетӧны сӧмӧн-i. Кооператiв таjӧ ставсӧ jуклӧ аслас шӀенjас пӧвсын, Отсӧг сетӧм пыddi шабдiвӧdiтысӧс госуdарство щӧктӧ прiмiтны колана мерајас, медым кыпӧдны урожаj da бурмӧдны шабdiлыс бурлунсӧ da контрактiруjтӧм шабdiсӧ воӟын лӧсӧdӧм don вылӧ вузавны кооператівјасӧ.

договорjас лӧсӧdiгӧн da шабdi кӧӟысjасӧс кӧjдысӧн, мiӈерала вынсӧdанjасӧн i уна пӧлӧс вiӟмуӟалан машiнаjасӧн снабжаjтiгӧн, медвоjdӧр сетчӧ отсӧг колхозjаслы da проiзводственнӧj тӧварiществоjаслы.

Став бурмӧдӧмjассӧ, kodjacӧс колӧ нуны шабdi уӟалӧмын, медкокӈiа da ыӟыdӟык пӧӟзаӧн поӟӧ нуӧдны оз ӧткӧн-ӧткӧн, кор каждӧj уӟалӧ кыӟi кужӧ важ пӧӟjас дырса самӧн, а сӧмын ыӟыd ӧтувја овмӧс—колхоз лӧсӧdӧмӧн.

Колхоз вермӧ корлыны агрономӧс, kodi велӧdас бурӟыка da выӀ ногӧн нуӧдны шабдiвӧdiтан овмӧс. А таjӧ вывтi колана: мiјан крестаналӧн тӧdӧмыс вывтi еща-da, сы понdа уӟыс мунӧ зев ӀӧкА.

Бостам кӧт шабdi кӧӟа жугӧдысjаскӧd (вредiтӀелjаскӧd) тышкасӧм jылыс. Кӧт сесса-нiн сус шабдiвӧdiтыс, кӧт кыӟ сijӧ оз тышкас вредiтӀелjаскӧd аслас мувылын,

сӧмын сійӧ немтор оз вермы вӧчны, ортча мувылас-кӧ оз кутны сыногӧн-жӧ тышкасны: ортча мувывсьыд вісӧмјасыс век ӧтарӧ кутасны вужны да бара вісмӧдны кӧҙасӧ. Ӧтувја овмӧсын став муыс ӧтлаын, став шабdiсӧ кӧҙӧма ӧві мувылӧ, сывӧсна сені абу сӧкыд тышкасны кӧҙа жугӧдысјасӧкӧd.

Кутам-кӧ сорнітны шабdi вӧdітӧм бурмӧdӧм јылыс, баражӧ, колӧ шуны: ӧтка-ӧтка овмӧсјасын нуӧдны он вермы. Шуам, медым бостны кужӂык da вылынӂык нумера сі, колӧ сійӧс нуӧдны сложнӧј уна валјаса нарјасан машіна пыр, лібӧ нірасан кӧлӧса пыр. Сӧщӧм машінајассӧ позӧ нӧбны сӧмын ӧтув. Ӧткӧн лӧсӧdны он вермы; сіҙкӧ—колӧ ӧтувтчыны, лӧсӧdны ӧтувја овмӧс—колхоз da ӧтвылыс нӧбны мӧшінајас, бура іспользујтны сетӧм кӧјdыссӧ, выносӧданјассӧ da с. в. Мыј вӧчны шабdівӧdітыс овмӧсјаслы му вылын шабdісӧ ужалігӧн da кущӧм буртор сетӧ овмӧсјаслы da государствоӧлы бмdсікас бурмӧdӧмјас, вісталам тајӧ нігаас.

КУЩӦМ МУ ВЫЛӦ КӦҘНЫ ШАБdІ

Медбур места шабdi кӧҙны—клеверіҙа под. Клевер бӧрын муыс бурӂыка чужтӧ, клевер вужјасас азотыс уна чукӧрмӧ-da. Клеверсӧ ідралӧм бӧрын сылӧн став вужјасыс сісмӧны da лоӧ бур сојан шабdілы. Сы кыҙі, клеверыслӧн вужјасыс пыдынӧсӂык шабdi вуж dорыс da оз сещӧма ізӧртӧдны мусӧ, кыҙі мијан нан кӧҙајас (су, id, зӧр, і мукӧd). Клевер вӧdітӧм бӧрын муыс лоӧ посніdік комокӧс, небыd шабdіыс сещӧм мусӧ бурӧщ јона padејтӧ, Бостам-кӧ урожај клевер мувылыс, da су, da id, da зӧр улыс, adҙам: шабdi сілӧн урожај клевер му вылыс вылынӂык су, id, da зӧр мувылыс серті 50—80 прочент, а кӧјdыслӧ—20—30 прочент. Шабdi сіҙ-жӧ бура быdмӧ тылајас вылын da ежа гӧрӧм му вылын.

шабдiыс ödjöжык быдмöны-da, сijöн шабдiлы оз леӈны jонмыны, бура быдмыны, пöдтöны сijöс. Секi шабдi лоö жеӈыд, вöсьid, ödjö вiсмö уна пöлöс вiсмjасöн, сiыс омöль, омöль сi рынöкjас вылын dонтöг ӈöбöны. Jогтурунjас шочмöдöны шабдiлыс кöӡасö, воштöны сiыслыс шогманалунсö.

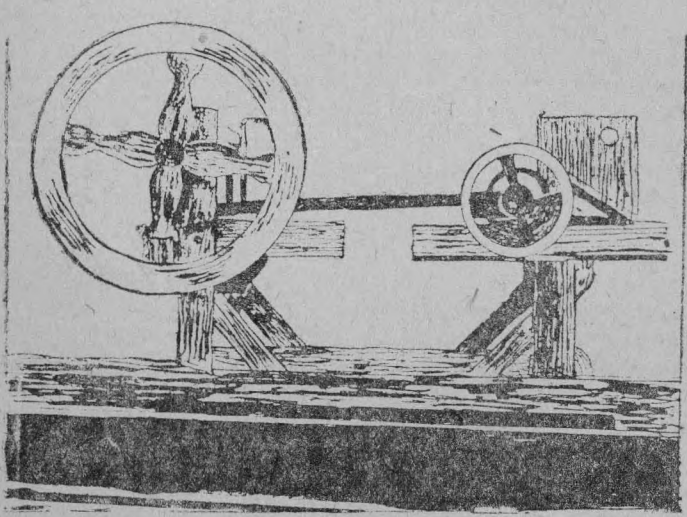

Шабdi köjdыс весалан трещотка

Сыпонda быд шабдiвöфiтыс овмöслы колö весавны köjdыссö трещщетка da сорвiровка вылын. Шабdi köjdыс-кö jона jогтурунъз, леӈны трijер пыр. Машiна вылын бура весалёмöн jогтурунjас кыӈӡi торjалöны жугасöм, вiсыс шабdi köjdысыс-i, iвjасыс, лыаыс, турун ужjасыс-da. Тащöм жугласöм köjdысыс кутас лыфдыс-ыны, а пöльзаыс оз ло—чужö сöмын-ӈiн жеӈыd idбаш окodi. куфельсö ӈеммында оз сет.

Весалöм da сорtiруjтöм шабdi кöjdысöн урожаjыс кыптö весавтöм кöjdысöн кöдзöмjас dорыс 15—18%.

Шабdi кöдзан кооператiвпыр контрактатсija дырji сетöм шабdi кöjdыс весалöма-нiн, мödыс весавны сijöс оз ков.

МЫJЛА КОЛÖ ТÖdНЫ ШАБdI КÖJdЫСЛЫС ЧУЖАН САМСÖ

Шöкыda шабdi кöдзысjас жалуjтчöны, мi-пö кöдзiм ортча керкасаköd öтмынda, а шабdiыс чужiс женьыd daj лок.

Тajö лоö сы понda, мыj шабdi кöjdысыс омöла чужö. Кодтöд вojдöр шабdi кöjdыстö пыр колö чуштывны, вiдлыны сылыс чужан ногсö. Тajö вöчсö зев кокнida: төрелкаö лiбö блydjö кötöдöм döра тор вылö пуктыссö 200 кымын шабdi кöjdыс, вылыссö бара вевттöны ва döраöн, блydсö пуктöны шоныd местаö. Вылыс döрасö, медым оз космы, частöжык кötöдлывлöны. Лун dас мыст лыddöны, кымын напiыс заводiтчiс быdмыны. 200 тус пiыс-кö 170—180-ыс быdмö, секi лыddысö бур кöjdысöн, чужан луныс сылöн секi лоö 80—90%. Омöла-кö чужö, кöjdыссö колö унжык кöдзны.

КОР КÖДЗНЫ ШАБdI

Шабdi кöдзны мыjверман водзжык, сömын med тувсовja кынмалömjасыс ез кынтыны-а. Шабdiлöн чужöм кöjdысыс вердiтö 1—2 градус кöдзыd, 3 градуса кöдзыd ознiн вердiтны—кынмасны.

Мijанын шабdiтö кöдзöны jун 15-d лунjас гöгöр, корнiн став jаровöj кöдзасö лоö кöдзöма. Тajö абу бур: шабdiтö колö кöдзны idjасköd щöщöн. Быd рajонын кöдзан кадыс вермас лоны асlас пöлöс асiнтасыс серti—улын-лi, вылын-лi, кöсöd-лi. васöd-лi; сы понda, медым стöчöд урчiтны кöдзан кадсö, колö агрономköd сорнiтны, меставывса агроном шабdi вödiтысjаслы indас кущöм кадö

кӧзны асінтасса условіјӧјас серті. Медвоӯӯа кӧӯан кад вӧлӧгdaca da воj-двінаса округјасын маj 20-25 лунјас.

Мыјӧн бур воӯ кӧӯӧмыс? Воӯ кӧӯӧм шабdілыс петасьӧ ӧз жуґӧd му пыщ (земляная блоха), kodi петӧ сорӧнӯык. Сесса, воӯӯык кӧӯӧмnad шабdіыс воӯӯык быdмас, кӧjdысыс бурӯыка воас, воӯӯык поӯӧ волсавны, кор-і јешщӧ лысваыс абуна кӧӯыd da шондіыс пӧжӧ. Секі шабdі воӯӯык артмас daj буржыка тӧлалас. Ӧткымын рајонјасын шабdі вӧdітан овмӧсјас шабdісӧ кӧӯӧны кујім пӧрјӧ: ӧтікын воӯ кӧӯӧм, мӧdас шӧркоdӯема kadас, коjмӧdас— кущӧм kadӧ кӧӯам мі.

КУЩӦМ dА УНАӦ ВЫНСӦdАНЈАС ПУКТЫНЫ ШАБdІ УЛӦ

Муыс-кӧ выв'ті ізӧрмӧма, быӧрма сетыс сӧјаныс, бур урожај оз ло: шабdіыd мусыс сојансӧ бостӧ выв'ті уна. Шабdілы муыс колӧ бур, бура выНсӧdӧма-da. Шабdі вӧdітысјаслы колӧ тӧdны: мінӭерала выНсӧdанјас сеттӧг оз поӯ відчысны бур урожај, но ов-жӧ поӯ став пӧлӧс выНсӧdанјассӧ шабdі улӧ пуктыны. Куjӧd (навоз) пуктыны шабdі улӧ оз шогмы, секі шабdіыс лоӧ вожӧс, кыз, куdельыс выв'ті еща, рынокјас вылын сетасны омӧлdон. Медбур выНсӧdантор—мінӭерала порошокјас. Шабdікӧ кӧӯсӧ клевер ідралӧм бӧрын мӧdвонас, ӧтік гектар мувылӧ колӧ пуктыны суперфосфат 225-250 кіло (13-15 пуd), калијнӧј сов—110-120 кіло (7 пуd), сернокіслӧј аммоӊіј—50-60 кіло (4 пуd). Gy, id da зӧр бӧрын кӧӯігӧн сернокіслӧј аммоӊіј пуктӧны 2½ пӧв унӯык клевер іӯа подулӧ кӧӯӧм dорыс. Колӧ щӧщ содтыны суперфосфат 20 прӧчент кымын. Увтас васӧd местаын суперфосфат пыddі поӯӧ пуктыны фосфоріт пыӯ (фосфоритная мука).

Шабdілы зев бур выНсӧdантор—пӧјім, кӧdӧс кӧӯӧны ӧтік гектар вылӧ 10 центӊер мында (60 пуd); пӧјім пуктӧм бӧрын суперфосфатсӧ da калија совсӧ поӯӧ чінтыны. ВыНсӧdанјассӧ кіскавсӧ тулысын, коӯтӧӯ 2 вежон воӯ-

жык, сыjӧм бӧрас пиӈовтӧны. Арсаӈыс поӈӧ пуктыны сернокислӧj аммоӈij, фосфорітнӧj da лы пыӈjас da пӧjім. Пӧjімӧн бура выносӧдны мӧdвоса клевер воӈ тулысын, ӧткоda кіскалӧмӧн. Сесса—шабdілы колӧ іӈвестка, сӧмын сіjӧс оз поӈ шабdіулӧ шабdісӧ кӧӈігӧныс пуктыны (сіыс лоӧ слаб daj кыз), а пуктыны шабdі воӈвывса кӧӈаулас. Особеннӧ-ӈін бур пуктыны кыкво клеверулын вӧdітӧм му вылӧ, іӈвесткаыс клеверыслы аслыс щӧщ колӧ-da. Клеверлӧн урожај іӈвестка пуктӧмыс jона codӧ. Сӧмын іӈвестканad колӧ кужӧмӧн бергавны, та jылыс колӧ jуасны агрономлыс. Іӈвестка пуктӧны 2-3 тонна (120-180 пуd) ӧві гектар вылӧ. Шабdіыс-кӧ кӧсӧ тыла вылӧ лібӧ гӧрӧм ежа вылӧ, сетчӧ выносӧdансӧ оз пуктыны: сіjӧ муыс сіӈ вына da сетӧ бур урожај.

УНАӦ КӦjdЫС КОЛӦ ГЕКТАР ВЫЛӦ

Мійанын ӧві гектар вылӧ кӧӈӧны 80-100 кіло (5-6 пуd) кojdыс. Сӧмын быd шабdі вӧdітыс овмӧсjаслы колӧ тӧdны: сукӂыка кӧӈа сетӧ унӂык шабdі. Щокыda кӧӈӧмын іӈыс лоӧ шыӈыd da вӧсниd, а куфельыс тащӧм іӈсыс вӧсниd шӧвккоф, вылынӂык нумера гежӧda кӧӈӧм дӧрыс: кымын кojdысыd омоӈа чужӧ сымын унӂык кӧӈӧны. Кӧӈігӧн колӧ лыффысны і сіjӧн, кущӧма вына муыс: бура выносӧдӧм муjас вылӧ поӈӧ кӧӈны щӧкыdӂыка—120-140 кіло мында кымын.

КЫӇІ dӦӇӦРІТНЫ ШАБdІ

Мі тані сорнітім-ӈін, кущӧм лок вајо шабdівӧdітыс овмӧслы jогтурунjас. Кӧть мі кӧӈам весалӧм кӧjdысӧн, а век-жӧ му вылын лоӧ jогтурунjас: најӧ чужӧны важ кӧjdысjасыс, кodjас колан восан коліны муас. Таыс ӧпріч откымын турунjас разалӧны кӧjdысjас кыӈӂі щӧщ вужнас-і. Первој пӧрасӧ најӧ быdмӧны шабdі dорыс ӧdjӧнӂык. тушаыс налӧн кызӂыкӧс, васӧdӧс, корjасыс тупкӧны шабdілыс быdмассӧ шондіыс. Сек шабdі наӈӧн быdмӧ, мукӧdыс ӂікӧӈ кулӧны-da, кӧӈаыс оз ло ӧткоф—ку

шінjас (плешінajас) артмöны, Med шабdi кöза ез вош, сijöс колö весавны, jогтурунjассö нещкыны вужнас. Шабdi колö весавны кыкыс; овмöсын-кö уджалысыс öз тырмы, секі позъ весавны öтiк пöв, но бурджыка.

Medвоззя весалöмсö нуöдöны, кор-нiн шабdiыс быdмöма куътанас 7-10 сантiметр (2-3 вершöк) куза, мöd пöвсö—лун 8-10 мысті, кор шабdiлöн куътаыс 12-28 сан. (3-3½ верш.) куъта. Шабdiыскö быdмöма-нiн таыс куджыка, весавны оз-нiн позъ—талалöм бöрас секі оз-нiн ловъы. Шабdi весавны колö ыстыны нывбабаöс лiбö челаdöс, кöмтöг. Весавны колö төвбөр муниг моз, сек шабdiыс бöрсö ödjöнджык сувтö. Зер борын, кор муыс ва, весавны оз позъ: секі бöрсö оз сувтны—муас лаксöны.

МЫЈ КОЛÖ ТÖdНЫ ШАБdIВIGÖdЫG ГАГJАС JЫЛЫG

Уна локтор шабdiвödiтыс овмöсjаслы вajöны уна пöлöс вiсöмjас da шабdi кöза жыбödыс гагjас. Medjонасö мijанладорын вiсödö сiм вiсöм (ржавчiна), лiбо гутсоjöм (мухосед), кодöс позъ төдны сöd лiбö руd чутчунjajс серті. Тащöм шабdijаслöн куфельыс орласö, жендöсö пöрö. Сiм вiсöмöн вiстöм шабdi куфел donjавсö кiлöыс 80 ур, сiмвiсöмнас-жö—унавылö-нiн 65 ур; сiзкö, шабdiвödiтыс овмöс быd кiлоыс вошто 15 ур, гектар выдыс 40-45 шajт. Зонвiза da бур шабdi оз вiсмы сiм вiсöмнас. Jон da бур шабdi быdтыны позъ, сöмын колö олöмö пöртны став indödjассö, кödjылыс мi вiставлiм-нiн. Лоö-кö сiмвiсöм, колö ödjöнджык вiсан шабdiсö нещкыны, medым вiсöмыс ез вуж возъ. Ем вiсöм, кор шöнdiыс сотö (солнечный удар), шабdiыс тajö вiсöмнас jона орjасö, сiыс жендаммö. Сесса щöкыда шабdiыс космалö (присуха); тajö вiсöмыс вывті ödjö вужö-da, сы понda, тащöм вiсöмыс-кö лоö, сijöс колö пырыстöмпыр ставсö нещкыны. Гагjас чiыс medлокыс— мупыщ (земляная блоха), шабdi öзымсö сijö вермö зонnас быrödны, сojны, medса-нiн жар пöрajасö. Medым мупыщыс ез öбö-

dіt, кӧлӧ вӧ кӧ̈ны. Ыӈыd ӆок сіӈ-жӧ вајӧ муӆіӈув, кӧ̈асӧ сіјӧ јона жуrodӧ-da. Medым сіјӧс віны, резӧны „швејнфуртскӧј ӭелен“; кыӈі сіјӧс вочны јуасӧј агро-ӆомлыс.

КОР dA КЫӇІ ӆЕЩКЫНЫ ШАБdІ

Medым бостны вӧсӆid бур сі, шабdісӧ ӆещкӧны, кор кӧјdысјаыс ез-на ешщӧ воны, а тушаыс віжӧdӧма, муыс турунвіж рӧмӧӈ воӧма. Тащӧм kаdнас ӆещкігӧн оз ков повны, мыј шабdі кӧјdысыс оз во: најӧ аоныс воасны тӧлӧdігас da костігас. Шабdітӧ буржык ӆещкыны воӈ асылын, лысва космӧм бӧрас da рытын кымӧра повоddаӧ, лібӧ зер муноӧм бӧрын. Зер бӧрын ӆещкігӧн колӧ відчысыштны, medым ваыс быръ шабdі вывсыс, му ежсыс руӈалас-і. Ва шабdі ӧdјӧ ӈугсӧ daj оз бура космы, јурјасыс вермас бакшасны, а кӧјdысыс—сіsмыны.

Оз поӈ шабdі ӆещкыны жар dырјі, кос пӧраӧ. Секі шабdіыdлӧн вужјыс орјасӧ. Шабdі ӆещкігӧн шабdіӧс колӧ торјӧdлыны, куӈ шабdісӧ торјӧdны посӆісыс.

МЫЈЛА ШАБdІСӦ КОЛӦ БӦРЈЫНЫ

Став шабdі кӧ̈ыс тӧdӧ: му вылын шабdіыс оз ӧткоdа быdмы. Тајӧ уна тор вӧсна: муыс абу ӧткоdа гӧрӧма, еща мувынсӧdан сујӧма, лібӧ зерӧн сіјӧс нуӧма, јогтурунјас ез леӈны быdмынысӧ, сесса—кӧјdысыс езвӧӆ ӧткоd (ӧтік пӧлӧссыс петӧ куӈ, вӧсӆid, шыӆыd; мукӧdсыс—жеӆыd кыз сіја, вожӧс-і). Шабdі кӧ̈ысјас тӧdӧны: куӈ da вӧсӆid шабdіӧс dыржык поӈӧ віӈны волсалӧмінас кыз da жеӆыd шабdі dорыс. Medјонасӧ шабdі бӧрјӧмыс колӧ заводјаслы, бӧрјӧм шабdісыс куӈ сіыс уӆжык петӧ-da. Бӧрјӧм шабdі вылӧ заводыс мынтӧ бӧрјытӧм шабdі серъі донӧӆжык.

Шабdі ӆещкӧны кык пӧрјӧ: первој пӧра вылас куӈ шабdісӧ јогтӧгыс, сы бӧрын-ӆін—жеӆыdжыксӧ. Таӈі ӆещкігас ӧті гектар вылӧ вошӧ 5—6 лун, сӧмын сіјӧ вештысас бур da куӈ шабdіӧн. Та кыӈі, куӈ шабdіыслӧн кӧјdысыс торјӧн бӧрјӧмӧн мӧd во вылас сетас бур урожај.

КЫҖІ ШЫРӒЫНЫ ШАБdІ

Мійан Воjвыв крајын шабdі шырӓöны таҙі: öтлааласны став шабdісö öвілаö da öшлöны пощјасö тöлöдны, köjdыссö воödны-da. Со тані зев щökыda шабdіыс da köjdысыс щыклывлö, medса-ӈін омöл повоddајас dырјі, зера арјасын—секі му вывсыd idравнысö он вермы-da, ковмас костыны рынышјасын-da сы вöсна. Тащöм ногöн köjdысыс ҙікөҙ вонысö оз вермы da, сы вöсна Волöгda da Воj-двіна губерӈајасын köjdысыс муköd рајонјасö ыстöм вылö ӈекор оз чукörмыв.

dрачка. Шабdі сісö тајö орјödлö da щыködö.

Зев бура шабdі поҙöшырӓыны шырӓысан вылын; шырӓысансö вöчöма уклада куҙ körт пінјасыс, кodјасöс тувјавлöма öтік радöн пöв вылö Тајö поҙö вöчны аслыd-і. Бостны 18 см. куҙта кыз гögрöс körттувјас da куjім мілліметр паста костöн тувјавлыны. Тащöм шырӓысанјас вылас уӌыс мунö таҙі: шабdі jурсыс бостчö öті кітыр da сіjöс dінла döрас öткуҙтаалöны da шырӓысан пырыс нусö (мійан облаcтын тащöм ногнас уӌалöны-ӈін). Таҙісö чулліыс торјалö, а сіыс колö ҙоӈ.

Клубов профессор ошкö тащöм шырӓысансö. Сіjö dум серті псковса da латвіjаса шабdі köjdысjас бурöс, сывöсна, мыj сені важысаӈ-ӈін тащöм шырӓысансö лöсödömаöс. Емöс јешщö кіöн шырӓысанјас, шусöны „dрачкајасön“. dрачка шырӓысан аслас пуртјаснас ордjödлö da щыködлö шабdісö, сіыс лоö ӂеӈыd; сещöм шырӓысантö колö быröдны. Бур шабdішырӓан поҙö ӈöбны 4-5 шајтыс.

Шабdi чулсö торjödöм бöрын, шабdicö öшödлöны костыны (оз-кö зер) лун 15-40 dыра кежлö, повоddаысkö лок, костынысö колö нуны рынышö, сöмын медым жарыс 40-45 градусыс ез-жö ло вылынӟык: вылын жарöн köjdысыс вермас щыжны, оз кут чужны.

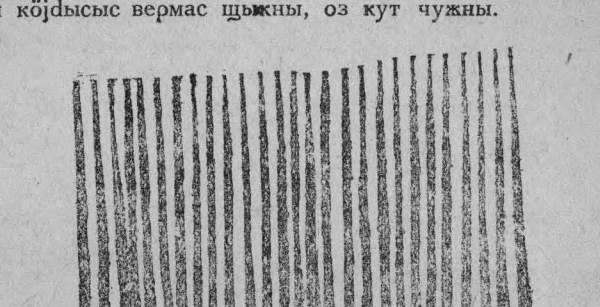

Шабdi jур шырӟан.

Кор чулjасыс космасны, а köjdысыс сы пыщкын воас, бур вöлі есköн, медым весавны сіjöс jогтурун köjdысjасыс, лыаыс da с. в., леӟны пож пыр. Пож пыр леӟöм бöрын чул піас jогтурун köjdысыс оз ло, сöмын колö вартны (нöшköн, вартан чапöн і мукödторjön), сесса, медым мездысны кышсыс, леӟны köjdыс весалан машіна пыр.

Таӟног вögічöн köjdысыс лоö сöстöм, jогтурун köjdысjастöм. Сöстöм köjdысjассö тулысын köӟтöӟ, быdсікас вісömjасыс мездысöм могыс, кöлö пожjавны jadövітöj растворjас піын, лоö јешщö бур мыскавны пöjім піын тащöм ногön: köjdыссö мыскалöны köӟыd ва піын, сесса вевтулö разödöны пач пöjім da сені шабdi köjdыссö костöны. Köӟöны пöjімсö торjödтög. Таӟі вöчömнас шабdіысlöн і köjdысlöн урожајыс jона содö.

КОР dA КУЩӧМ НОГӧН ВОЛ^САВНЫ ШАБdI

Medбур пӧра шабdi вол^савны—август тӧлыс, кор јешщӧ сулалӧ-на шоныd повоdda, ем-на лысва, зерлывлӧ-на-i. Вој-dвina da Вӧлӧrda округјасын шабdiыс воӧ вывтi сорӧн-da, щӧкыda шабdicӧ кол^ӧны мӧdво кежлӧ da август тӧлысын вол^салӧны. Вол^савтӧгыс во чӧж

Шабdi вол^салӧны бобоњањ nod вылӧ

вiӌӧм шабdiлӧн куfел^ыс лоӧ бурӂык, тавоса шабdi dорыс, сӧмын во кежлӧ кол^ӧмыс оз сет заводјаслы колана сырјӧ daj шабdiвӧdiтыс овмӧслы вермас лоны л^ок: кужтӧма вiӌӧмӧн шабdiыс вермас сiомыны, шырјас сојасны, вермас сотчыны пӧжарјас dырјi i с. в. Medым куfел^сӧ боstны сiјӧ-жӧ воас, шабdiтӧ кол^ӧ кӧӌны воӌ Шабdi поӌӧ вол^савны вiӌјас вылӧ, ежа вылӧ, кл^евер iӌа nod вылӧ. Муköd iӌа nod вылӧ вол^савны оз шогмы,

шабдiыс секi лоӧ омӧл, кокнiдiк, чорыд. Кык кымын вежаун мыст лiбӧ кущӧм лоӧ пӧводдаыс (зера поводдадырji—воӂ, мiча дырji—сорӧнжык) волсалӧм шабдiсӧ бергӧдлӧны вӧснiдiк куӂ беддӧн jылӧдыс суjӧмӧн, м-с дым дiныс колӧ важ местаас; бергӧдлынысӧ колӧ лӧньелунӧ.

КЫӁI ТӦдНЫ, ТЫАСӦМАӦ-НЫН ШАБдIЫС

Быд крестанiн гӧгӧрвоӧ, кущӧм jона колана тӧдмавны шабдi тыасӧмсӧ. Шабдiыс-кӧ еща-на куjлӧма, сек сувjыс сӧкыда торjалӧ, кудельыс оз ло сӧстӧм, доны рынокjас вылын jона усӧ. Вывтi куjлӧмыс локтор-жӧлоӧ: кудельыс слабмас, jона кутас орjасны. Сыпондщук колӧ тӧдны, кор чукӧртны шабдiтӧ. Прiзнакjасытащӧм: бура куjлӧм шабдiлӧн турун-вiж рӧмыс кутасӧдӧдны да стӧчӧӂ воӧм кежлас лоӧ рудӧв сӧд, сiынужалӧма струна моз да сувсӧ неуна кусiнтыштӧма.Шабдiсӧ-кӧ кутам чегjавны кi костын, секi бура воӧмшабдiыслӧн сувjыс чегӧ шыӧн, трачмунӧмӧн да колӧкуш сiыс, кусынтӧмнас-кӧ сӧмын нукылтчӧ, а оз чег,тащӧм шабдiыс абу-на воӧма, сijӧс колӧ jещщӧ куjлӧдны. Медбур вӧчны тазi: колӧ бостны быдлаыс вiдлӧсjас, костыны да нарjавны i нiравны. Бура-кӧ нарjассӧда став сувjыс усӧ, секi колӧ пырыстӧм-пыр-жӧ чукӧртны. Омӧла-на-кӧ нарjавсӧ да сувjыс оз-на торjав, секiколӧ куjлӧдыштны-на, куjлӧдiгӧныс пӧраӧн-пӧраӧн боставны вiдлӧгjас.

Кос шабдiсӧ чукӧртӧны ӧтiлаӧ 6—8 кiло (15—20фун.) сӧкта колтajасӧ да нуӧны нарjасанiнjасӧ.

КУЩӦМ НАРJАНӦН НАРJАСНЫ

Бура быдмӧм да бура тыӧдӧм шабдi поъӧ щыкӧдныомӧлiк туjтӧм нарjанjас нылын. Ӧнӧӂ шабдiвӧдiтыс ункӂык овмӧсjасыс вӧдiтчӧны пу нарjанjасӧн, кодi лок ыӊӂi бурсӧ оз вай. Пу нарjаныд сiсӧ нещкӧ, орjӧдлӧ,

уна куфель муно сув-пыщкас, сувъыс отлаасо куфельыс кöd-da, сiйöс јона сöкыд торјöднысö ныралiгас. Сесса, куфельыс лоö женыd da слаб. Пу нарјанјаснad оз ков вöдiтчыны.

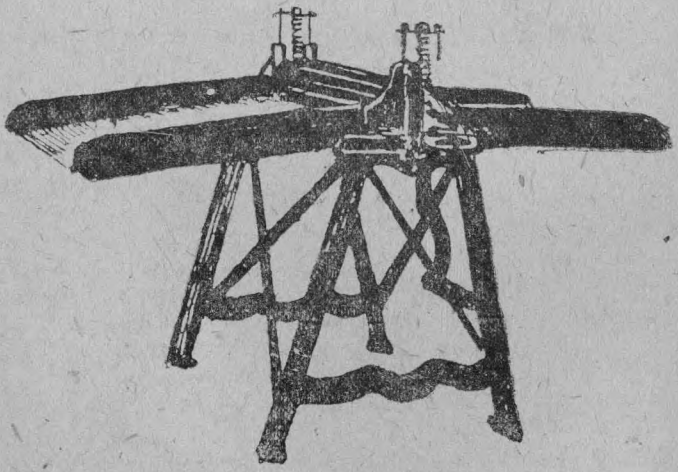

Кык вала кöрт нарјан

Медбур уна валја кöрт нарјан (медоасö 10—12 вал јаса).

Кущöм буртор вајö тащöм нарјаныс?

Уна валја корт нарјон бура нарјалö, оз щыкöd сiсö ныравнысö таӈ нарјалам бöрас кокныd-i; тајöн зев одjö поӈö нарјавны: 8 часа уӝалан луно поӈö нарјавны урожајсö быdса гектар выльс.

Зев бура уӝалӧ пара вӧв бергӧдлӧмӧн. Тащӧм машіна пӧъӧ ӈӧбны ӧтувјӧн. Поъӧ ӈарјавны арбыдӧн шабdі урожај 80—100 гектар вылыс.

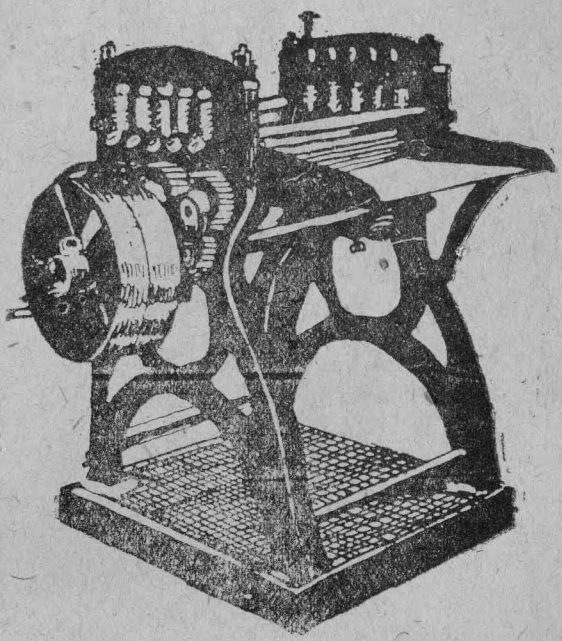

Ӈарјалан машіна квајт вала

ШАБdІ ӇІРАЛӦМ

Вузавтӧӆ воjdӧр шабdітӧ колӧ-на ӇІравны, сувсӧ da ӂеӈыd сісӧ—пакӌасӧ—весавны. Мијан кресӌана ӇІрасӧбны ӎу ӇІранӧн. Пу ӇІранӧн уӝалігӧн шабdіыс орјасӧ сіыс чінӧ daj он вермы ӟікӧӆ весавны сувсыс. Тајӧ важногса ӌекытчӧ шогмытӧм уӝсӧ колӧ сновтны. Колӧ лӧсӧdны

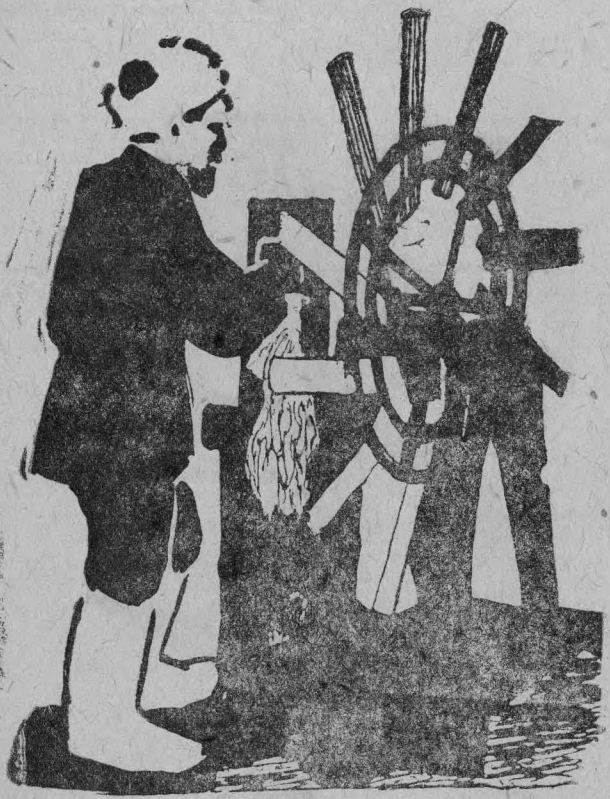

Шабdi ӊіралан көлӧса вылын уӝалӧм

нірасан машіна, kodi кокньдас нірасыслыс уӝсӧ. Тащӧм нірасан кӧлӧсасӧ (трепальное колесо) поъӧ ньбдны ӧтувтчӧмӧн шабдівӧдітан кооператів пыр.

ШАБdI ВӦdІТЫС ГӦЛ dA ШӦРКОddЕМ КРЕСЪАНА, ӦТУВТЧӦЙ ШАБdI ВӦdІТАН КОЛХОЗЈАСӦ

Мійан Вojвыв крајын шабdi вӧdітӧны отка-ӧтка овмӧсјасын-на, кӧъӧны зев еща. А еокӧ, кыӟі мі адӟам, шабdi вӧdітӧмыd вајӧ зев ыӽыd dokod овмӧслы.

Став тајӧ бурмӧдӧмјассӧ, kodӧс мі Гіжім тані, вӧчны зев кокніd, сӧмын ӧтка-ӧтка овмӧсјасын тајӧс-на нуӧдны лоӧ сӧкыd. Сыпонda став гӧл dа шӧркоddем кресъаналы колӧ пырны колхозӧ, шабdicӧ кӧъны ӧвілаӧ: ӧтувјӧн кокніӽык бурмӧдны шабdi вӧdітӧм, кокніӽык ньбны уна валја кӧрт ньрјан, нірасан кӧлӧса, шыръысан, шабdi весалан машінајас da с. в.

Кыӟі лӧсӧдны шабdi вӧdітан колхоз, вісталасны агрономјас, шабdівӧдітан коопаравівјас da местaвывса общественнӧј організатсијајас.

Вojвыв крајса кресъана-колхоъніkјас, кывзӧј агрономлыс індӧдјас!

Пасkӧdӧј шабdi кӧъа!

Кыпӧdӧј шабdілыс урожај.

Енӧ кывзӧј кулакјаслыс, попјаслыс da ыadор сылысјаслыс—сетӧј налы чорыd отпор!

Пырӧј колхозјасӧ!

Инв. № 4631

14850
Коми-З
2-100

доныс 20 ур